

Nr 26

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder mot luft- och vattenförorening m. m.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nr 228 i första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* och nr 297 i andra kammaren av herr *Bohman m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående åtgärder mot nedskräpning i naturen samt mot luftföroreningar och vattenföroreningar. I utredningsuppdraget bör ingå undersökningar om kostnadsfördelningen för renande åtgärder".

Beräffande motionernas fullständiga innehåll får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas nedan, hänvisa till motionerna II: 297 och 301.

Rörande *nedskräpningen i naturen* påpekar motionärerna problemen på grund av det allt större bruket av engångsförpackningar, utkörandet av bilvrak utefter landsvägarna och underlåtenheten att bortta taggtrådsstängsel från tidigare betesområden m. m. I fråga om *luftföroreningar* berör motionärerna främst problemet med avgaser från motorfordonstrafiken. Vad angår *vattenföroreningar* diskuterar motionärerna endast hur kostnaderna för åtgärder i anledning av oljeföroreningar bör täckas.

Problemet med *avgaser från motorfordon* behandlas närmare i tredje lagutskottets utlåtande nr 25 år 1966 i anledning av motionerna nr 123 i första kammaren av herr *Sörenson* och nr 167 i andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.* angående snabbutredning och förslag till 1967 års riksdag om obligatoriskt utrustande av nya motorfordon med avgasrenare.

Motioner om *förslag till luftvårdslag*, nr 13 i första kammaren av herr *Adolfsson* och nr 28 i andra kammaren av herr *Jansson m. fl.*, behandlas i tredje lagutskottets utlåtande nr 24 år 1966.

Gällande rätt

I 23 § *naturvårdslagen* stadgas att "envar skall tillse att han ej skräpar ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan". Enligt 24 § samma lag äger länsstyrelsen vid vite förelägga den som på viss plats i naturen vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpning, som kan medföra obehag av någon betydelse för annan eller skada till person eller egendom, att ställa i ordning platsen och vidta erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Två av de i motionerna anförda exemplen på föremål, som bidrar till nedskräpningen i naturen, nämligen engångsförpackningar och bilvrak, omfattas uppenbarligen av bestämmelserna i 23 och 24 §§ naturvårdslagen. Vad gäller det tredje exemplet, taggtråd, framhöll tredje lagutskottet vid behandlingen av förslaget till naturvårdslag (L³U 41/1964 sid. 90) att taggtråden fortfarande spelar en stor roll som stängselmaterial inom jordbruksnäringen men att gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd i vissa fall kan utgöra sådan nedskräpning som avses i nämnda lagrum. I en motion i anledning av propositionen yrkades sådan utformning av 23 och 24 §§ naturvårdslagen att markägare skulle bli skyldig att rensa sina marker från gammal taggtråd. Utskottet anmärkte, att erforderliga åtgärder torde kunna vidtas med stöd av 9 § samma lag inom sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden, som avsatts som naturreservat. Utskottet ansåg motionärens önskemål vara i tillräcklig mån tillgodosedda genom lagförslaget och avstyrkte bifall till motionen. Riksdagen godkände utlåtandet i denna del.

Vad gäller lagstiftning mot *luftföroreningar* hänvisar utskottet till sina utlåtanden nr 24 och 25 år 1966.

Enligt allmänna civilrättsliga regler åligger det den som genom vårdslöshet orsakat att *olja* kommit lös att ersätta uppkommen skada, inbegripet åtgärder för borttagande eller oskadliggörande av löskommen olja. I de fall då vållande icke kan visas föreligga eller skadegörarens identitet inte kan utrönas, torde den skadelidande få svara för skadan. Måhända kan ersättningsskyldighet stundom grundas på grannelagsrättsliga regler.

Frågornas tidigare behandling

Vad gäller *luftföroreningar* hänvisas till de utlåtanden därom som angetts under närmast föregående rubrik

Riksdagen har innevarande år med anledning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 3 i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 91) anhållit om översyn och utredning av vissa frågor rörande *användningen av engångsförpackningar* och angående *nedskräpningen m. m.* I sitt utlåtande har utskottet bl. a. framhållit, att skälen för och emot restriktioner i någon form mot användningen av engångsglas bör övervägas och att en allmän prövning bör företas rörande vilka åtgärder som kan anses lämpliga för att effektivisera renhållningen, exempelvis genom en väl tilltagen pant på alla slag av glas, avsedda för vissa ändamål.

Fråga om *bortforslande av övergivna bilar* har innevarande år behandlats av allmänna beredningsutskottet i dess utlåtande nr 7 i anledning av motioner, vari hemstälts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag rörande omhändertagande av övergivna bilvrak förelägges riksdagen. Utskottet har anmärkt, att bilskrotningens utredningen avgivit betänkande i ämnet (SOU 1964: 21) och att betänkandet efter remissbehandling är föremål för Kungl. Maj:t prövning. Utskottet har ansett sig kunna förutsätta, att förslag i det hän-

seende motionärerna angivit inom kort förelägges riksdagen. Med hänsyn härtill har utskottet hemställt att motionerna icke må föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen har godkänt utlåtandet. — Frågan har detta år även berörts av tredje lagutskottet i utlåtande nr 22 i anledning av motioner om rätt för polisen att flytta och omhändertaga fordon i vissa fall. Utskottet har uttalat att frågan, enligt vad utskottet erfarit, för närvarande bearbetas inom Kungl. Maj:ts kansli med ledning av parkeringskommitténs och bilskrotningsutredningens betänkanden samt remissyttrandena däröver ävensom att en inom kommunikationsdepartementet utarbetad promemoria med förslag till lagstiftning i ämnet inom kort kommer att utsändas på remiss. Med hänsyn därtill har utskottet inte funnit någon riksdagens åtgärd vara påkallad. Riksdagen har godkänt utlåtandet.

År 1965 lämnade oljeskyddsutredningen betänkande om beredskap mot oljeskador (SOU 1965: 45). Utredningen föreslår däri, att oljeskyddsberedskapen och ansvaret för att erforderliga åtgärder blir vidtagna läggs på kommunerna. De kostnader, som uppkommer för en kommun vid ingripande i anledning av oljeutflöde, bör enligt utredningen få krävas åter av den som är ansvarig för skadan. Regressrätt torde däremot rimligen inte böra föreligga mot skadelidande med mindre denne till följd av eget vållande eller annan allmän civilrättslig grund har att bära det slutliga ansvaret. Enbart det förhållandet, att en person hotas av skada och därför behöver hjälp samt får sådan av kommunen, skall alltså ej berättiga kommunen att utfå ersättning av honom för ingripandet. I vidare mån än vad här angetts, anser utredningen sig inte böra påpeka de fall, då rätt för kommun att utfå ersättning skall föreligga, utan frågan härom får lösas enligt gällande civilrättsliga normer. I de fall ersättningsskyldighet inte föreligger för någon, får kommunen enligt utredningens förslag slutligen svara för kostnaden för verkställda ingripanden. Betänkandet är efter remissbehandling föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Motionerna

Rörande *nedskräpning i naturen* anför motionärerna bl. a. följande. Under de senaste åren har tillverkningen av *engångsförpackningar* av plast och glas tagit en allt större omfattning. Såväl plast som glas är synnerligen svårförstörbara materialslag. Detta medför att de blir liggande kvar i naturen under mycket lång tid och kan på så sätt medföra stora och allvarliga skadeverkningar. Ett förbud mot användande av engångsförpackningar av detta slag torde emellertid inte vara möjligt att genomföra. Det vore emellertid ganska naturligt, om förbrukaren av engångsförpackningen fick bidra till destruktion av densamma. Detta skulle kunna ske genom en ringa avgift som uttages vid tillverkningen av engångsförpackningar. — En annan nedskräpning av minst lika betydande omfattning är de alltmer vanliga *bilvraken* utefter de svenska landsvägarna. Denna speciella form av nedskräpning har nyligen varit föremål för

en utredning, vilken emellertid ännu icke föranlett någon åtgärd från regeringens sida. — I de skogar som en gång utgjorde betesmarker finns fortfarande kvar gamla rester av *taggträdsstängsel*. Samma är förhållandet vid de militärförläggningar som användes under beredskapstiden. Enligt naturvårdslagen är markägaren eller den som låtit uppsätta stängslet skyldig att borttaga detsamma, om det kan medföra allvarligt men för djur eller människor. Statens naturvårdsnämnd bör i högre grad än som för närvarande är fallet medverka till att markägare och andra som kan tänkas vara ansvariga för borttagandet av stängselrester, underrättas om sin skyldighet.

Beträffande *luftföroreningar* framhåller motionärerna särskilt att den tilltagande bilismen medfört, att luftföroreningarna ökat i en omfattning, som medför en allmän förgiftningsfara. Bland de åtgärder som enligt motionärernas mening utan dröjsmål kan genomföras anges *dels* upplysning med sikte på en begränsning av tiden för tomgångs- och varmkörning av motorer, *dels* utfärdande av bestämmelser för högsta tillåtna svavelhalt i dieselbrännoljan och *dels* föreskrifter om användande av avgasrör som utmynnar över taken vad gäller dieseldrivna fordon.

Vad angår vattenföroreningar anför motionärerna, att kostnader för åtgärder som erfordras för borttagande eller oskadliggörande av oljeföroreningar om möjligt bör åläggas skadegöraren och att genom drivmedelsbeskattningen influtna medel bör användas i de fall, då skadegörarens identitet inte kan fastställas.

Utskottet

Motionernas syfte är att få till stånd åtgärder mot nedskräpning i naturen och mot luftföroreningar samt att åstadkomma rättsskydd för skadelidande vid oljeutflöde, där skadegörarens identitet inte kan fastställas. Vad gäller nedskräpningen i naturen berör motionärerna problemen på grund av det allt större bruket av engångsförpackningar, utkörandet av bilvrak utefter landsvägarna och underlåtenheten att bortta taggträdsstängsel från tidigare betesområden m. m. Beträffande övergiven taggtråd framhåller motionärerna att statens naturvårdsnämnd i högre grad än som för närvarande är fallet bör medverka till att markägare och andra, som kan tänkas vara ansvariga för borttagandet av stängselrester, underrättas om sin skyldighet. I fråga om luftföroreningar berör motionärerna främst problemet med avgaser från motorfordonstrafiken. Vad gäller skador av oljeutflöden föreslår motionärerna att ersättning i de avsedda fallen skall utgå av medel som influtit genom drivmedelsbeskattningen.

Vad först gäller problemet med engångsförpackningar har detta redan behandlats av riksdagen innevarande år. På hemställan av allmänna beredningsutskottet i dess utlåtande nr 3 i anledning av väckta motioner i frågan har

riksdagen sålunda i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om översyn och utredning av vissa frågor rörande användningen av engångsförpackningar och angående nedskräpningen m. m.

Även frågan om övergivna bilvrak prövas i annat sammanhang under innevarande års riksdag. Här må hänvisas till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 7, vari utskottet avstyrker motioner med hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag rörande omhändertagandet av övergivna bilvrak föreläggs riksdagen. Avstyrkandet grundas på att förslag till lagstiftning i ämnet f. n. utarbetas inom Kungl. Maj:ts kansli. Utlåtandet har godkänts av riksdagens första kammare men ännu ej behandlats i andra kammaren. Frågan berörs även i tredje lagutskottets utlåtande nr 22 innevarande år i anledning av väckta motioner om rätt för polisen att flytta och omhändertaga fordon i vissa fall. Motionerna avstyrks under hänvisning till att hela detta problemkomplex f. n. bearbetas inom Kungl. Maj:ts kansli. Vad nyss sagts angående behandlingen i kamrarna av allmänna beredningsutskottets utlåtande gäller även sistnämnda utlåtande nr 22.

I utlåtande nr 41 år 1964 anförde utskottet på förekommen anledning bl. a. att taggtråden fortfarande spelar en stor roll som stängselmaterial inom jordbruksnäringen. Gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd ansågs i vissa fall utgöra sådan nedskräpning som avses i 23 och 24 §§ naturvårdslagen. Beträffande sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden som avsatts som naturreservat hänvisade utskottet till att erforderliga åtgärder kunde vidtas med stöd av 9 § samma lag.

Vad gäller frågan om luftföroreningar vill utskottet hänvisa till sina denna dag avgivna utlåtanden nr 24 om förslag till luftvårdslag och nr 25 om obligatoriska avgasrenare. I det förstnämnda utlåtandet avstyrker utskottet motioner med yrkande att en utredning skall tillsättas med uppgift att utarbeta förslag till luftvårdslag. Utskottet framhåller härvid bl. a. att resultaten av de utredningar och den forskning, som enligt i utlåtandet intagen redogörelse pågår, bör avvaktas innan en bedömning av lämplig utformning av eventuell lagstiftning i ämnet kan göras. I utlåtandet nr 25 avstyrker utskottet motioner med yrkande om snabbutredning beträffande obligatoriska avgasrenare under hänvisning till den forskning rörande åtgärder mot avgasföroreningar som påbörjats vid Aktiebolaget Atomenergis anläggningar i Studsvik.

Vad slutligen angår frågan om oljeskador må här nämnas att oljeskyddsutredningen år 1965 avgett betänkande om beredskap mot sådana skador. I betänkandet föreslås att uppgiften att ingripa med åtgärder mot oljeutflöden och att ordna därför erforderlig beredskap skall läggas på kommunerna. De kostnader som uppkommer för en kommun vid ingripande i anledning av oljeutflöde äger kommunen enligt förslaget återkräva av den som enligt civilrättsliga regler har att svara för dem. I de fall ersättningsskyldighet inte föreligger för någon, får kommunen enligt utredningens förslag slutligen stå för kost-

naden. Betänkandet bearbetas efter remissbehandling inom Kungl. Maj:ts kansli.

Utskottet anser de i motionerna berörda frågorna vara av stor vikt och vill kraftigt betona önskvärdheten av att problemen snarast bringas till en tillfredsställande lösning. Pågående utredningar och ställningstaganden från Kungl. Maj:ts sida bör dock inte föregripas. Vad angår frågan om övergiven taggtråd i naturen finner sig utskottet kunna förutsätta att den ägnas vederbörlig uppmärksamhet från naturvårdsnämndens sida.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,
att förevarande motioner, I: 228 och II: 297, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1966

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Alexanderson, Göran Karlsson*, Svante Kristiansson, Erik Jansson, Åkesson, Wirmark* och Lidgard;

från andra kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, Nyberg*, fru Torbrink, herrar Johansson i Öckerö, Svenning, Franzén i Träkumla* och Krönmark.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.